

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ

พระประวัติ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารตาอ่อน ประสูติในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่จันทร์ เดือน ๗ แรม ๙ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๗ ทรงพระนามว่า พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้า กิตติยากรวรลักษณ (ตันราชสกุล กิตติยากร)

ทรงศึกษาภาษาไทยระดับประถมในสำนักของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารียงกูร) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕ และทรงศึกษาภาษาอังกฤษขั้นต้นในสำนักครุฑรามสามิ รุ่งขึ้นปี ๒๔๒๖ ได้ทรงศึกษาภาษาไทยชั้นมัธยมที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ โดยมีเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) เป็นครูสอนประจำพระองค์

ในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ ทรงผนวชเป็นสามเณร เป็นเวลา ๒๐ วัน โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ และมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นพระอภิบาล หลังจากทรงลาผนวชได้ประมาณเดือนเศษ ก็เสด็จไปทรงศึกษา ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทรงสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเบลล์เลียม มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ในปี พ.ศ. ๒๔๓๗

การรับราชการ

รัชกาลที่ ๕

พ.ศ. ๒๔๓๗	ทรงรับราชการในกรมราชเลขาณูการ
พ.ศ. ๒๔๓๘	ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ
พ.ศ. ๒๔๔๕	ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบาณูชี (กรมบัญชีกลาง) ในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ (ในปีนี้ ทรงได้รับสถาปนาขึ้นเป็นพระองค์เจ้าต่างกรม เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน มีพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นจันทบุรีนฤนาถ)
พ.ศ. ๒๔๕๐	ทรงรั้งตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
พ.ศ. ๒๔๕๑	ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

รัชกาลที่ ๖

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการให้เลื่อนพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นจันทบุรีนฤนาถ ขึ้นเป็นกรมหลวง และกรมพระ ตามลำดับ ด้วยทรงมีพระราชดำริว่า พระเจ้าพี่ยาเธอฯ ทรงรับราชการในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติด้วยพระปรีชาสามารถ ได้ทรงจัดการราชการในกระทรวงพระคลังให้เจริญมาโดยลำดับเมื่อได้รับพระบรมราชโอบายไปประการใดก็ทรงราชการนั้น ๆ ให้สำเร็จไปตามพระราชประสงค์

พ.ศ. ๒๔๖๖ ทรงเป็นกรรมการสภาการคลัง และนายกแห่งสภาการคลังในเวลาต่อมา

รัชกาลที่ ๗

พ.ศ. ๒๔๖๘ ทรงเป็นอภิรัฐมนตรี นอกจากนี้ยังทรงเป็นนายกรรมการพิจารณาวางระเบียบข้าราชการพลเรือน และนายกรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ก.ร.พ) ด้วย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงสนพระทัยศึกษาพระธรรมและภาษาบาลี เป็นอย่างยิ่ง จนเกรงสมาคมยกย่องว่าทรงสามารถในภาษาบาลีถึงขั้นเปรียญ ๔ ประโยค เป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพัดเปรียญเป็นเครื่องหมายพระเกียรติคุณ

ทรงมีพระชายา คือ ม.จ.หญิงอัปสรสมาน พระธิดาองค์ใหญ่ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ทรงมีพระโอรสและพระธิดา ๑๒ พระองค์ โอรสองค์ที่ ๓ คือ พลเอกพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ พระบิดาของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถและยังทรงมีพระโอรสและพระธิดากับหม่อมห้ามอีก ๑๒ พระองค์

ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ทรงประชวร มีพระอาการอักเสบที่หลอดพระคอ เสด็จไปประทับรักษาพระองค์ที่กรุงปารีส สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔ พระชนมายุ ๔๘ พรรษา